MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tat-30 ta' Marzu, 2004

Citazzjoni Numru. 1118/2002

Shirley Atie

vs

Dr. Vincent Galea u l-Prokuratur Legali Luisa Tufigno nominati kuraturi deputati biex jirrapprezentaw lil Aiman Atie assenti minn Malta

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici a fol. 1 fejn gie premess:-

Illi l-attrici u l-konvenut kienu zzewgu nhar it-tlieta u ghoxrin (23) ta’ Lulju 1996;

Illi l-kunsens tal-konvenut kien inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta’ xi wiehed jew aktar mill-

elementi essenzjali tal-hajja mizzewga jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg;

Illi l-kunsens tal-konvenut kien ivvizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u dmirijiet essenzjali taghha jew b'anomalija psikologika serja li ghamlitha mpossibbli ghalih li jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg;

Illi ghalhekk iz-zwieg celebrat bejn l-attrici u l-konvenut fit-23 ta' Lulju 1996 huwa null u bla effett;

Illi l-istess attrici talbet lil din l-Onorabbli Qorti sabiex ghar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg celebrat bejn il-kontendenti fit-23 ta' Lulju 1996 huwa null u bla effett fil-Ligi ghar-ragunijiet imsemmija hawn fuq u taghti dawk il-provvedimenti ohra skond il-ligi.
Bl-ispejjez kontra l-konvenut li minn issa qed jigi ngunt biex jidher ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 4 u 5 tal-process;

Rat id-digriet tal-affidavit moghti lill-attrici fl-14 ta' Novembru 2002 fejn il-Qorti pprefiggietilha terminu ta' sittin (60) gurnata sabiex tipprezenta l-provi kollha permessibbli bil-procedura tal-affidavit.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-kuraturi deputati tal-31 ta' Dicembru 2002 a fol. 11 fejn gie eccepit:-

1. Illi huma mhumiex edotti mill-fatti u jirriservaw minn issa d-dritt taghhom li jressqu dawk l-eccezzjonijiet opportuni fi stadju ulterjuri.

2. Salv eccezzjonijiet ohra.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-kuraturi deputati a fol. 12 tal-process.

Rat il-verbal tas-26 ta' Frar 2003 fejn Dr. Mariella Wettinger ghall-attrici pprezentat nota b'diversi affidavits li taghhom iddikjarat li diga' tat kopja lill-kontro-parti. Inghata digriet affidavit tal-konvenut b'terminu ta' erbghin (40) gurnata.

Rat ir-rikors tal-attrici tat-28 ta' Frar 2003 fejn talbet li jigi nominat Assistent Gudizzjarju sabiex izomm zewg seduti ghall-provi taghha qabel id-differiment li jmiss.

Rat id-digriet sussegwenti tal-Qorti datata 4 ta' Marzu 2003 fejn laqghet it-talba u nnominat lil Dr. Kenneth Gulia ghal dan l-iskop.

Rat il-verbali tat-3 t'April 2003 fejn il-Qorti ordnat lill-Assistent Gudizzjarju jiffissa seduta ohra ghall-konkluzjoni provi tal-kuraturi deputati; u tal-5 ta' Gunju 2003 fejn il-Qorti giet infurmata li l-provi gew maghluqa, u ghaldaqstant il-kawza giet differita ghas-sentenza ghat-30 ta' Marzu 2004.

Rat is-seduti mizmuma mill-Assistent Gudizzjarju, ix-xhieda hemm moghtija u d-dokumenti hemm esebiti.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. <u>KONSIDERAZZJONIJIET.</u>

(i) <u>PRINCIPJI LEGALI.</u>

Illi l-attrici qed tibbaza t-talba taghha fuq l-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta**.

Illi l-**artikolu 19 (1) (f)** jipprovdi li zwieg ikun null:-

"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb <u>bl-eskluzjoni pozittiva</u> taz-zwieg innifsu, new ta' xi wiehed

jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg”.

Illi ma hemmx dubju li l-legislatur Malti, meta fformula dan il-paragrafu, kellu quddiemu l-izvilupp gurisprudenzali u dottrinali fil-kamp tad-Dritt Kanoniku sa l-1981, cjoe’ meta l-**artikolu 19** allura ezistenti fil-ligi taghna gie sostitwit bl-**artikolu 19** vigenti llum. Infatti jekk wiehed jara l-inciz (2) tal-**kanone 1101 tal-Kodici ta’ Dritt Kanoniku** promulgat sentejn wara dawk l-emendi fil-**Kap. 255**, wiehed isib li dan l-inciz hu kwazi identiku ghall-ligi taghna:

“At si alterutra vel utrague pars positivo voluntatis actu excludat matrimonium ipsum vel matrimonii essentiale aliqudo elementum, vel essentialem aliquam proprietatem, invalide contrhit”.

Illi hawn qeghdin fil-kamp tas-simulazzjoni, u cjoe’ meta l-atti, gesti jew kliem esterni ma jikkorrispondux ghall-kunsens intern li jkun qed jinghata. L-awturi jitkellmu dwar *consensus simulatus* jew *consensus fictus*. Din is-simulazzjoni tista’ tkun jew totali jew parzjali. Kif jispjega l-awtur ***Castano*** **(Il Sacramento del Matrimonio, Roma, 1992):-**

“In generale si parla di <u>exclusio totale</u> e di <u>exclusio partiale</u>. La prima sarebbe la esclusione della “totalita” matrimoniale, cioe’ del <u>matrimonium ipsum,</u> mentre la seconda si riferisce al matrimonio solo “parzialmente”, vale a dire ad <u>essentiale matrimonii aliquod elementum</u> e ad <u>essentialem aliquam proppríetatem.</u> Ad ogni modo, si tratta della esclusione totale o della esclusione parziale, per quanto riguarda l-effetto sulla validita’ del matrimonio, non c’e’ nessuna differenza, giacche’ il matrimonio in ambedue I casi e’ sempre invalido.” (op. Cit. P.382)

Illi tezisti simulazzjoni totali meta l-kontraent esternament ikun qed jaghmel atti li ma jkunux in konformi mal-volonta` tieghu nterna. Per ezempju, meta wiehed *“in no way consents to marriage”*. (**Bejan** 29 ta’ Lulju, 1970) jew *“when he positively does not intend to give his consent while he can.”* (**Abbo** 8 ta’ Frar 1968) jew meta wiehed

"does not have the intention of contracting marriage but wishes to put on an act". (***Pausilla*** 18 ta' Dicembru 1980).

Illi d-decizjonijiet rotali ohra osservaw li simulazzjoni totali taz-zwieg jista` jsehh ukoll *"when a person excludes either marriage itself or his or her spouse."* (***Mercieca*** 15 ta' Lulju 1973) (***Ferraro*** 26 ta' April 1978).

Illi simulazzjoni totali tezisti wkoll meta hemm inkluz element kuntrarju ghaz-zwieg. Ezempju ta' dan huwa meta bniedem jizzewweg *"for his own purposes which are different from marriage."* (***Rogers*** 11 ta' Novembru, 1993). Wiehed jista' jizzewweg ghal ragunijiet personali u soggettivi *(finis operantis et extraneus)*. Dawn ir-ragunijiet jistghu ma jikkoncidux ma` dawk taz-zwieg innifsu *(finis operis)*. Jekk iz-zewg motivi jikkoezistu ghaliex wahda ma teskludix lil ohra allura m'hemmx simulazzjoni u tali zwieg huwa validu. Mill-banda l-ohra jekk wiehed jizzewweg bil-hsieb ewlieni tal-motivi soggettivi tieghu ad eskluzjoni tal-motivi taz-zwieg innifsu allura dak iz-zwieg huwa null.

Illi fil-kaz ta' nullita' parzjali l-kontraent ma jkunx qed jeskludi z-zwieg innifsu fit-totalita' tieghu pero' jkun jeskludi wiehed mill-elementi essenzjali tieghu u b'hekk xorta wahda jirrendi l-istess zwieg null.

Illi fil-ligi taghna imkien ma nsibu elenkati x'inhuma l-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga pero' huwa principju rikonoxxut fis-socjeta' Maltija li z-zwieg kif nifmuh ahna ghandu a bazi tieghu l-element ta' esklussivita', cjoe' dik il-fedelta` reciproka li l-partijiet jaghtu u jweghdu lil xulxin *(Bonum Fidei).*

Illi ghalhekk meta parti tidhol ghaz-zwieg tkun waqt il-hin tal-kunsens qeghda taghti lilha nnifisha lill-parti l-ohra u b'hekk qed teskludi relazzjonijiet ma' terzi persuni. Punt iehor li jrid jigi sollevat in ezami ta' dan is-sub-inciz huwa li l-ligi titkellem dwar eskluzjoni pozittiva. Huwa accettat fil-Gurisprudenza taghna li sabiex jigi sodisfatt dan ir-rekwizit m'hemmx bzonn li tali eskluzjoni tkun wahda sfaccata, l-intenzjoni ta' l-eskluzjoni tista' tkun wahda percepibbli minn azzjonijiet impliciti. Gurisprudenza nostrana

tammetti li hemm distinzjoni bejn id-dritt ghall-fedelta' u l-abbuz ta' dan id-dritt. Ghalhekk relazzjonijiet extra konjugali wara z-zwieg ma jikkontribwixxux wahedhom argument ghan-nullita'.

Illi lanqas ma jirrizulta f'nullita' meta wiehed mill-partijiet jiehu decizjoni <u>wara</u> z-zwieg li jnehhi jew jimmodifika d-dritt ghall-fedelta' gja' moghti fil-kunsens taz-zwieg. Minkejja dan, relazzjonijiet extra konjugali ghandhom jigu meqjusa bis-serjeta' ghaliex jistghu jkunu <u>rizultat</u> ta' kunsens limitat minhabba simulazzjoni parzjali. *"We must take care not to consider lightly such a strong indication since more often than not, it could be a certain sign that the obligation of fidelity has not been assumed."* (***Pompedda*** 7 ta' Lulju 1972).

Illi dak li jrid jigi ppruvat, sal-grad li trid il-ligi taghna fil-kamp civili, hu li fil-mument tal-ghoti tal-kunsens matrimoniali parti wahda jew it-tnejn kellha jew kellhom il-hsieb maghmul li ccahhad lill-parti l-ohra mid-dritt kif aktar 'il fuq imfisser *ossia* li tonqos mid-dover korrispondenti. Tali prova tista' ssir permezz ta' dikjarazzjonijiet f'dan is-sens – basta li l-Qorti tqishom, <u>fic-cirkostanzi kollha tal-kaz</u>, li jkunu attendibbli, kif ukoll minn cirkostanzi antecedenti, konkomitanti u sussegwenti ghall-ghoti tal-kunsens, cjoe' ghaz-zwieg.

Illi l-attrici issemmi wkoll l-**artikolu 19 (1) (d)** li jipprovdi li zwieg ikun null jekk *"vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg"*.

Illi b'difett serju ta' diskrezzjoni, il-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' mmaturita' li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku. Li kieku l-legislatur irrikjeda maturita' shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' *<u>discretio judicii</u>* hu kuncett guridiku intrinsikament marbut mal-kapacita' ta' parti jew ohra fiz-

zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg.

Illi kif jispjega ***Bersini***, id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti w interdipendenti:-

"la piena avvertenza e il deliberato consenso ... La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita' di giudizio e la maturita' affettiva…. La maturita' di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all'atto da compiere, agli oblighi essenziali da assumersi e ai doveri cognugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita' affettiva comporta generalmente quella adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita' che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta' e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi' una mancanza di consenso libero (immaturita' affettiva) e ponderato (immaturita' di giudizio)" ***(Bersini. F.,*** **Il Diritto Canonico Matrimoniale (Torino, 1994)**, p. 97.)

Illi l-istess awtur ikompli jispjega li *"e necessaria la discrezione non tanto per l'atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazzione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l'eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrare, per qualsiasi motivo, la capacita' intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravemente alterata o ad dirittura mancante, si dovra' ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio. "… se il soggetto non e' in grado di superare (i) condizionamenti interiori, allora si dira' che la scelta di lui*

non e stata libera; In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe' col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa' coniugale, sia nei rigwardi dell' altra parte sia nei rigwardi della parole" ***(Pompedda, MF.,*** **Incapacita' di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento (Bologna, 1991)**, pp. 231, 233).

Illi l-awtur ***Viladrich*** jispjega li:-

"The discretion of judgment refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring" ***(Viladrich, P.J.,*** **Matrimonial Consent in Code of Cannon Law Annotated (Montreal, 1993)**, p. 686).

(ii) <u>APPREZZAMENT TAL-PROVI.</u>

Illi din hija kawza fejn l-attrici qed titlob li z-zwieg taghha tat-23 ta' Lulju 1996 jigi annullat minhabba li l-kunsens tal-konvenut kien vizzjat *ai termini* tal-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255** kif fuq indikat, peress li l-attrici qed tallega wkoll li l-konvenut in verita' wzaha sabiex jottjeni l-possibbilta' li jkun jista' jghix jew jahdem hawn Malta llegalment, u dan ma kien xejn izjed hlief zwieg ta' konvenjenza.

Illi mill-provi prodotti jidher li l-konvenut li huwa barrani, kien ilu Malta minn Awissu 1994, u ltaqa' mal-attrici f'Marzu 1995 meta kien hawn Malta jahdem mal-kumpanija ASL, izda wara ftit tilef ix-xoghol u l-partijiet izzewgu, bil-konsegwenza li l-attitudini tal-konvenut lejn l-attrici tbiddlet drastikament tant li bdew jiggieldu ta' spiss. Dan anke peress li l-istess konvenut beda' johrog wahdu. Jirrizulta car li l-konvenut ried jizzewweg lill-attrici sabiex ikun jista' joqghod hawn Malta legalment, tant li d-data

taz-zwieg giet iffissata proprju fit-23 ta' Lulju 1996, id-data meta kien jiskadi l-passaport tal-konvenut li kien Lebaniz.

Illi fil-fatt l-konvenut kien thabat sabiex igib ic-cittadinanza Maltija u dan irnexxielu jaghmlu fil-11 ta' Dicembru 1996 u nhariglu passaport Malti fil-15 ta' April 1997. Ili ftit wara z-zwieg l-konvenut iddecieda li ried jiftah kumpanija ta' l-eletronika, u f'Awissu 1997 mar Dubai u ha mieghu Lm3,000 mislufa lilu minghand zija tal-attrici. Kellu jdum biss ftit jiem, izda cempel u qal lill-attrici li kien ha jdum naqra izjed ghaliex ommu kienet ma tiflahx. Wara rega' cempel u qal lill-attrici li minflok, il-flus kien uzahom sabiex jikkura lil ommu. Ma riedx jigi lura Malta minghajr flus u baqa' ma giex Malta. Cempel darb'ohra u qal lill-attrici li kien sejjer l-Amerika ma' huh, izda l-attrici taf li fil-fatt il-konvenut kien ghix xi zmien il-Kanada. F'Jannar 1998 kien rega' cempel lill-attrici u qallha li kellu bzonn xi flus u hija kien baghtitlu Lm100! L-ahhar darba li cempel kien fi Frar 1998 u minn dakinhar ma kien hemm l-ebda kuntatt iehor, anke ghaliex l-istess konvenut biddel ir-residenza tieghu ta' spiss. Habib tal-konvenut qallha li l-konvenut ken qallu li ma kienx ser jirritorna izjed Malta.

Illi dan kollu huwa kkorroborat mix-xhieda ta' numru sostanzjali ta' xhieda li ressqet l-attrici. Ma hemm l-ebda dubju li dan kien zwieg ta' konvenjenza, u fil-fatt it-talba talba attrici giet ippruvata peress li bla ebda ombra ta' dubju l-konvenut qatt ma kellu ntenzjoni li jghix ma' l-attrici bhala ragel mizzewweg, u l-unika tir li kellu kien biss li jakkwista l-istat hawn Malta ta' ragel mizzewweg bil-vantaggi kollha li dan l-istat seta' joffrilu. L-intenzjoni tieghu kienet sempliciment sabiex javvantaggja ruhu mill-istess u mill-infatwazzjoni li kellha l-attrici ghalih.

Illi fil-fatt jirrizulta mill-provi li l-konvenut dejjem ghex minn fuq l-attrici u niesha u lanqas minimament ma pprova jghix ta' ragel ma' martu, tant li lanqas kellu minimu ta' rispett lejn il-persuna taghha ta' mara. Ghalhekk ma hemm l-ebda dubju li l-kunsens tal-konvenut kien simulat u effett mill-vizzju ta' kunsens skond id-dispozizzjonijiet tal-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255**.

Illi min-naha l-ohra l-attrici jidher li ghamiet ghal kollox fuq il-konvenut *stante* li bil-mod kif hija x-xhieda minnha prodotta jirrakkontaw din l-istorja ta' relazzjonijiet taghha mal-konvneut, jidher car li mill-bidu nett li ltaqghu l-konvenut kellu skop wiehed, cjoe dak fuq gja' deskritt. L-attrici f'dak il-mument ta' hajjitha meta giet biex tizzewweg, u in verita' ghal zmien twil wara kienet ghamja ghal dan kollu u mid-dehra l-unika nteress taghha kien li b'xi mod tkun vicin il-konvenut, u allura bla hsieb ta' xejn, wisq anqas fuq l-elementi essenzjal ta' zwieg. Hija cediet ghall-pressjoni u/jew suggerimenti tieghu u zzewgitu f'qasir zmien bil-konsegwenzi kollha ndikati fl-affidavits kollha prodotti. Ghalhekk il-kunsens taghha jidher li kien vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, u din ukoll hija bazi sabiex jigi dikjarat null l-istess zwieg.

<u>III. KONKLUZJONI.</u>

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-kuraturi deputati in kwantu l-istess huma b'xi mod inkompatibbli ma' dak hawn deciz, **tilqa' t-talba attrici** b'dan illi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi li z-zwieg celebrat bejn il-kontendenti fit-23 ta' Lulju 1996 huwa null u bla effett abbazi tal-**aritkolu 19 (1) (f) tal-Kap 255** ghar-ragunijiet imputabbli lill-konvenut, u abbazi tal-**artikolu 19 (1) (d) tal-istess Kap 255** ghar-ragunijiet imputabbli lill-attrici.

Bl-ispejjez jinqasmu bin-nofs bejn iz-zewg partijiet filwaqt li l-kuraturi deputati ghandhom jithallsu skond il-ligi.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

-------------------------------TMIEM-------------------------------